

C
**CARLES
CASTELL PUIG**

**CAMINS
DE DESIG**

XXXIII PREMI LITERARI VILA D'ASCÓ

Notes de color

CAMINS DE DESIG

Notes de Color — 110

CAMINS DE DESIG

CARLES CASTELL PUIG

XXXIII PREMI LITERARI VILA D'ASCÓ

□■ Cossetània

Aquesta obra ha estat guardonada amb el XXXIII Premi Literari Vila d'Ascó 2021,
convocat per l'Ajuntament d'Ascó.

El jurat el formaven Andreu Carranza i Font, Montserrat Nicolau i Borràs,
Miquel Pérez i Sánchez, Joan Simon i Canal i M. Glòria Tomàs i Nus.

L'edició d'aquest llibre compta amb la col·laboració de:

Ajuntament d'Ascó

Primera edició: febrer del 2022

© del text: Carles Castell Puig

© d'aquesta edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 x Tres

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-1356-159-2

DL T 5-2022

*A les Mercès,
les dones que sempre
m'han acompanyat
al llarg del meu camí.*

ÍNDEX

Neu.....	9
Camins del nord.....	11
Camins de comiat	23
Camins d'aire	33
Camins de record	39
Camins de dol.....	55
Camins de retorn	71
Camins de ferro.....	93
Camins d'asfalt.....	107
Camins de ronda.....	129
Camins d'aigua.....	153
Camins rurals.....	171
Camins del sud.....	187
Agraïments.....	199

NEU

En qualsevol plaça enjardinada o parc urbà, els arquitectes i paisatgistes dissenyem camins perquè la gent es mogui per l'espai públic. Tanmateix, per molt ben planificada i executada que estigui aquesta xarxa de senders, apareixen sempre drecceres i viaranys fruit del pas espontani i continuat a través de gespes, parterres i platabandes. Sovint es tracta d'atalls per fer més curts els trajectes, però de vegades responen a recorreguts de passejada alternativament als existents. Alguns professionals del ram els anomenem "camins de desig". Un qualificatiu deliciós que defineix a la perfecció com les persones, independentment d'allò que se'ns delimita i senyalitza, establim la nostra pròpia lògica de camins a partir simplement d'allò que volem fer. I que fem.

Tant de bo sabéssim definir camins de desig en tot allò que realitzem al llarg de les nostres vides. Que, amb independència del que dicta la norma, del que emana de la tradició, del que s'acaba formalitzant com un costum, no deixem mai de seguir el nostre propi rumb. En el camp professional, social, emocional, espiritual. Que ni els estereotips ni les modes ens impedeixin fer allò que realment tenim ganes de fer. Un repte gens senzill en uns temps en què la informació ens bombardeja de manera constant i resulta complicat arribar a saber qui som i qui volem ser. De fet, fins i tot ens costa tan sols plantejar-nos aquestes preguntes.

En el meu cas, els camins de desig han estat innumbrables, erràtics, contradictoris i imprevisibles. Però m'han dut fins aquí i cal acceptar-ho. Per això m'he decidit a descriure'ls, a traçar la seva geometria, les seves cruïlles, els seus pendents, els seus esvorancs. A mirar de perfilar el dibuix, fins ara difús i confús, que simbolitza la meua

vida És hora de buscar-hi un sentit, encara que potser sigui massa tard. O simplement no en tingui cap.

Durant els anys que he viscut al nord d'Europa, he après dels meus col·legues arquitectes que, quan han de planificar els camins d'un nou parc urbà, es fixen en les petjades que ha deixat la gent sobre la neu, per entendre així quins recorreguts fan en aquell espai. I dissenyen la xarxa de camins en funció d'això, de les necessitats i de les voluntats de les persones. Potser per això la neu té l'aurèola de màgica. Perquè és capaç de dibuixar els nostres desigs.

CAMINS DEL NORD

La primera tardor que vaig passar a Lapònia em vaig escapar a fer una de les travesses clàssiques, aprofitant uns dies de festa que vaig tenir a la universitat: el sender que creua de nord a sud bona part del Parc Nacional de Pallas-Yllästunturi. S'inicia a Hetta, un veïnat dispers i inhòspit de la no menys petita i desèrtica localitat d'Enontekiön, a la riba del llac Ounasjärvi, molt a prop de la frontera nord amb Noruega. L'itinerari et permet recórrer durant cinquanta-cinc quilòmetres els característics turons coberts de vegetació arbustiva boreal fins arribar a Pallas, on es troba Pallastunturi, el centre de visitants del parc nacional. Una distància llarga, però que es podria fer en un sol dia, ja que els desnivells no són gaire pronunciats. Tanmateix, vaig preferir dividir-la en dues etapes i agafar-m'ho amb la tranquil·litat necessària per poder gaudir d'un entorn desconegut i fascinant.

Un dimecres al migdia vaig agafar l'autobús des de Rovaniemi que després de quatre hores em va deixar a Enontekiön. Allà vaig passar la nit en un dels dos hotels que viuen essencialment de les persones com jo, que hi arriben per fer aquesta caminada a peu, o amb esquís a l'hivern, des que va ser senyalitzada l'any 1934. L'endemà al matí vaig prendre un contundent esmorzar finès per agafar forces, vaig carregar la motxilla amb tot allò que necessitava per als dos dies següents i em vaig posar en moviment. Tanmateix, abans de començar a caminar, cal travessar el llac Ounasjärvi (doncs sí, en finès *järvi* significa 'llac') amb alguna de les empreses de canoes que ofereixen aquest servei i que havia reservat la nit anterior. Un inici ben aventurer, a la proa d'una canoa creuant les aigües fosques amb l'aire fred de la matinada colpejant-me el rostre i arrencant els darrers rastres de mandra que hi poguessin restar.

A l'altra riba s'inicia pròpiament l'itinerari, al costat d'una caseta de fusta amb un plànol de la regió amb la ruta marcada. El camí és perfectament visible en tot el seu recorregut gràcies al pas de les persones al llarg de gairebé un segle. I per si existeix algun dubte, uns pals de fusta amb uns senyals pràcticament nous marquen el traçat en tot moment i indiquen les destinacions a cada cruïlla. Així que no cal patir per perdre't, pots desconnectar la part racional de cervell i centrar-te a submergir-te en aquell paisatge majestuós per la seva bellesa i extensió. Tot el que allarga la mirada són cadenes de turons i més turons —*tunturi*, en finès, un topònim ben freqüent—, formats per roques granítiques molt antigues i erosionades, de manera que el perfil és arrodonit i amable per a la vista i les cames. El camí es va enfilant consecutivament a la part alta d'un turó —cobert per una densa i baixa vegetació arbustiva, trencada pels freqüents afloraments de clapes de roca— des d'on es pot copsar en la seva totalitat la grandesa escènica del lloc, i descendeix a continuació a un barranc, on acostuma a haver-hi zones humides, torberes amb molsa i, de vegades, alguna clapa de bedolls, l'únic arbre que arriba a créixer en aquestes condicions, si la migradesa dels sòls ho permet.

I tornada a començar. Turó, barranc, turó, barranc. El pensament i el pas s'acostumen de seguida a aquesta iteració, com si fos el moviment d'un bressol que et gronxa i relaxa. El fet de trobar-me ben poca gent —amb prou feines una cinquantena de persones en tot el trajecte— ajuda a fondre's amb el paisatge i no pensar en res. Ideal. Al migdia em vaig aturar a fer una mossada assegut sobre una roca i gairebé em vaig quedar endormiscat sota el sol tardorenc. Amb tota la parsimònia del món, vaig recollir i vaig anar agafant un ritme suau de marxa per cobrir els darrers quilòmetres de l'etapa. A primera hora de la tarda, amb el cos dolçament cansat i el cervell sedat, vaig arribar al refugi de Hannukuru —seguint amb les classes bàsiques de finès, *kuru* vol dir 'gola' o 'barranc'—, situat ben bé a mig camí de la ruta.

El refugi és una casa de fusta i sostre de pissarra, perfectament equipat amb totes les comoditats que necessita un excursionista —cuina, lliteres, estufa de llenya— i obert tot l'any. Vaig deixar la motxilla a sobre d'un dels llits, vaig agafar el llibre que duia i em vaig asseure a l'herba davant l'escala d'entrada. A la tarda van passar primer una

parella i després un grup de caminadors que tan sols es van aturar un moment abans de fer camí alleugerint el pas. Per a la meva sorpresa, i alegria, quan va començar a fosquejar vaig confirmar que seria l'únic hoste del refugi aquella nit. L'espectador en exclusiva d'aquell paisatge que anava canviant de tonalitat davant dels meus ulls.

Vaig encendre el foc a l'estufa i em vaig escalfar una llauna de sopa, que vaig acompanyar amb un parell de llesques de pa i una mica de formatge. Vaig sortir a fora a menjar-me la fruita, ben abrigat amb l'anorac que no havia necessitat al llarg del dia. El contrast de temperatures entre el dia i la nit era més que notable, ben diferent del que estem acostumats a prop de la costa. No volia pensar com devia ser a l'hivern. En tot cas, valia la pena resistir la mica de fred i contemplar aquell cel tan net i estrellat. Un dels reclams que utilitza el parc nacional és el de tenir l'aire més pur de Finlàndia. I de debò que en aquell moment no es podia posar en dubte. Em vaig centrar en la respiració, inhalar, expirar, inhalar, expirar, aquell aire fred, humit i dens que semblava que netegés fins al meu darrer alvèol pulmonar. Així m'hi vaig estar fins que la fresca i la son em van fer decidir a entrar. Només va faltar una aurora boreal com a cirereta del pastís, però no era encara l'època més favorable. Ja tindria ocasió de veure'n unes quantes els anys posteriors.

L'endemà al matí la llum del sol em va despertar i vaig tenir la sensació d'haver dormit una eternitat. El silenci absolut i la puresa de l'aire, imagino. Estava descansat i relaxat com un nadó. Vaig sortir del sac i em vaig trobar un ambient gèlid al refugi. Vaig fer un esmorzar ràpid i em vaig posar a caminar per escalfar-me. El dia tornava a ser clar, net, vital, i convidava a sentir-se, ben sol al cor de Lapònia, la persona més afortunada del món. Tot plegat m'omplia d'energia i havia de lluitar per no caminar massa de pressa, devorar quilòmetres a tota velocitat i adonar-me que el plaer s'havia acabat massa aviat. Per això, m'obligava a aturar-me cada tant, a respirar, a fer estiraments, a seure i contemplar el paisatge, a viure plenament allò que estava fent. La meva tendència innata i tòxica a córrer massa, a pensar sempre en allò que faré a continuació, m'ha fet perdre'm massa coses bones a la vida.

Com un cavall que portés la seva pròpia brida, m'imposava un ritme pausat que em permetés gaudir amb tota la intensitat d'aquells in-

drets. De mica en mica, vaig ser capaç d'adaptar el meu metabolisme i alentir-lo fins sincronitzar-lo amb el del meu voltant. Quan ho vaig aconseguir, va semblar que haguessin desaparegut les cames, l'esforç, que no existís cap pensament que no estigués relacionat amb aquell entorn que feia perdre l'alè. La resta de la caminada la recordo com en un somni, irreal de tan plaent. Potser per això, per confirmar-me a mi mateix que vaig recórrer de debò aquell sender, uns quants quilòmetres abans de l'arribada vaig agafar una fletxa de fusta dels vells senyals indicadors, que havien estat substituïts pels nous i estaven apilonats al costat d'una pista a l'espera que els anessin a recollir.

És un dels pocs objectes que decoren l'apartament de Rovaniemi. Quan miro aquella fusta grisenca, amb restes de líquens enganxades, solcada per vetes esculpides per tants anys a la intempèrie extrema, encara se'm posa la pell de gallina i em transporta de nou a aquells dos dies immers a Lapònia. Poc després del migdia vaig arribar al centre de visitants de Pallastunturi, on formalment acaba la ruta. Al costat hi ha l'hotel Pallas, un gran edifici molt freqüentat en època d'esquí, però gairebé buit en aquells dies feiners d'octubre. Després de la imprescindible dutxa, vaig agafar el llibre, vaig prendre una cervesa en una de les taules de la terrassa i vaig deixar escolar la tarda entre glops i paràgrafs fins a la posta de sol.

A la nit, l'immens menjador tenia només tres taules ocupades. La claror tènue i apagada dels llums, tan pròpia dels països nòrdics, acabava de donar a l'estança un ambient càlid i màgic. Davant d'un estofat de ren i d'una copa de vi de Borgonya, vaig recordar les imatges i les sensacions dels dos darrers dies. La combinació va tornar a aportar-me una relaxació molt benvinguda per la dificultat que tinc habitualment per assolir-la. Va ser llavors quan vaig pensar per primer cop tal vegada que la meva estada a Finlàndia es podia allargar més del que havia pensat, que seria alguna cosa més que una altra escala en el meu periple sense fi.

Rovaniemi és la capital de la Lapònia finlandesa. No és una ciutat especialment bonica, cal reconèixer-ho, si prenem en consideració els cànons de les viles mediterrànies o centreeuropees. Va ser destruïda gairebé en la seva totalitat durant la Segona Guerra Mundial i la re-

construcció va ser dirigida pel prestigiós urbanista i arquitecte finlandès Alvar Aalto, que hi va bastir edificis emblemàtics de l'arquitectura nòrdica moderna: l'ajuntament, la biblioteca, el centre de convencions i diversos edificis d'habitatges, que segueixen l'estètica freda i funcional característica d'aquests països. La resta, àmplies avingudes i edificis neutres, sense una gràcia especial. Probablement el que més sobta els qui hem nascut i crescut en ciutats mil·lenàries és la manca d'un veritable centre urbà, que aglutini la vida social, comercial i cultural.

Però Rovaniemi és agradable, civilitzada i d'escala molt humana. Per això, de seguida et fas teva la ciutat i l'aprecies amb els seus grans encerts i petits desastres. No cal dir que tens disponibles tots els serveis necessaris a tocar de casa i que, si la teva renda després d'imposos t'ho permet, tens a l'abast botigues, restaurants i activitats de tota mena. Per a una ciutat de tot just seixanta mil habitants, les oportunitats que ofereix són excepcionals. Teatre, cinemes, museus, equipaments culturals, complexos esportius i grans centres comercials on pots aparcar i anar en mànigues de camisa encara que a fora estiguis a vint sota zero. A Rovaniemi hi cap tot: des del preciós i subjugant Artikum Museum fins a l'*horterada* del Village Santa Claus, situat als afores de la ciutat, sobre la ratlla que delimita el Cercle Polar Àrtic, on representa que viu el Pare Noel amb tota la seva cort d'ajudants, follets i rens, i que atrau milers de visitants, principalment dissortades famílies amb nens petits; aparcaments desolats i grans espais buits, pràcticament deserts durant l'hivern etern, al costat de parcs urbans de disseny exquisit i espais de jocs infantils desbordants de creativitat; façanes deplorables, com a mig fer, i supermercats depriments oberts les vint-i-quatre hores —on es pot comprar alcohol o jugar a les màquines escurabutxaques tota la nit— a tocar del preciós passeig fluvial que envolta la ciutat al llarg dels rius Kemijoki i Ounasjoki (efectivament, en finès *joki* significa 'riu').

Perquè allò que resulta més important, si més no per a mi, és que Rovaniemi està envoltada de paisatges meravellosos. Llacs i rius, boscos i marjals a tocar de la ciutat. Fins i tot t'arribes a acostumar als llargs mesos de neu, gel i foscor, amb uns escenaris irrealment, com envoltats d'una boira inquietant, però que t'acaba subjugant. Si agafes el cotxe per la carretera que duu cap al nord, en un no res et trobes

enmig de la Lapònia profunda. Les primeres setmanes que hi vaig viure no m'atrevia a passar dels seixanta quilòmetres per hora sobre aquelles carreteres gelades i penombroses, tot i les rodes de neu del vehicle, imprescindibles allà. Fins que a poc a poc, seguint els consells dels autòctons, vaig anar agafant confiança.

—Sobre el gel fosc i opac, pots córrer tant com vulguis —em repetia tothom—. Però ves alerta amb el gel clar i brillant, perquè rellisca com un dimoni.

Mitja hora de conducció et permet submergir-te en el silenci i la màgia dels boscos nevats i els llacs glaçats. L'escassa llum que arriba durant les hores al voltant del migdia provoca unes ombres denses i allargassades que atorguen al paisatge uns contrastos únics. Llavors entens per què els lapons estan profundament enamorats de la seva terra i no sabrien viure enlloc més. M'imagino, és clar, que les persones que no pensen així deixen de ben joves aquest clima extrem i no els trobes per aquelles terres. En tot cas, l'amor que expressen els lapons no es deu, com pensava en la meua ignorància mediterrània, a la inacabable llum estiuenca. Al contrari, tothom es deleix pels mesos de foscor i neu que als forans ens omplen d'inquietud. Però quan vius en primera persona la tranquil·litat, la pau, l'espiritualitat dels paisatges hivernals, comences a entendre el caràcter lapó.

A tot això cal sumar-hi, és clar, les possibilitats infinites que ofereixen la neu i el gel als amants de l'esport i l'aventura a l'aire lliure: esquí nòrdic, alpí i de muntanya; patinatge sobre llacs i rius gelats; travesses amb moto de neu i tota mena d'activitats en un entorn que sembla no tenir límits. Sobretot per a algú que prové de la calidesa mediterrània, on la neu i el gel es veuen circumscrits a l'alta muntanya durant una temporada curta i irregular. I que cada vegada ho serà més amb el canvi climàtic.

La qüestió, en el meu cas, és que l'equilibri és un dels punts més dèbils dins les meves mancances físiques generals. Si als vertígens, provinents de l'oïda interna, que m'han acompanyat al llarg de tota la vida, hi sumem uns turmells desballestats per les múltiples lesions futbolístiques, el resultat és un cos que presenta nombroses dificultats

per mantenir-se dret. No cal dir quan es tracta de lliscar sobre uns patins o uns esquís. Val més no provar-ho.

Encara no he aconseguit oblidar la tortura a la qual ens sotmetia el professor de gimnàstica a l'institut, a mi i a quatre desgraciats més que no aconseguíem fer l'exercici de mantenir l'equilibri sobre una cama mentre inclinàvem el cos endavant, posàvem els braços en creu i allargàvem l'altra cama. "L'avió", en deia ell. "El puto avió", en dèiem naltros. El concepte de pedagogia moderna que tenia aquell professor psicòpata era enviar-nos a les quatre víctimes al gimnàs de les noies —en aquella època, els instituts públics encara mantenien una certa segregació, si més no quan anàvem amb poca roba— i fer-nos caminar davant de tot el públic femení sobre una barra d'equilibri de deu centímetres d'amplada.

Les paraules *ridícul* o *vergonya* es troben a anys llum per expressar allò que sentia. Una barreja de desesperació, impotència i alienació extremes s'acosta una mica al record que encara mantinc a flor de pell. La visió d'una barra d'equilibri segueix provocant-me una suor freda. I la meva manca d'equilibri es va veure profundament accentuada per la inseguretad que m'ha acompanyat sempre que he de realitzar alguna acció que impliqui una certa estabilitat vertical. Bravo per l'excel·lència pedagògica d'aquell educador tan fill de puta. Sense ànim de fer psicoanàlisi de pa sucat amb oli, la imatge gravada a foc d'una vintena de noies rient mentre jo movia els braços com una gallina abans de caure espaterrat segur que no m'ha ajudat gaire a mantenir una relació diguem-ne normal amb les dones al llarg de la meva existència.

Amb el temps, he aconseguit posar alguns pedaços als meus dèficits i he après a evitar les situacions de risc sempre que he pogut. Així que a Lapònia em limitava a gaudir dels paisatges hivernals fent llargues passejades amb raquetes de neu. Amb això en tenia més que suficient per copsar la seva perfecció i immensitat, sense cap necessitat de veure'ls passar a tota velocitat mentre intentava mantenir la dignitat sobre algun tipus d'andròmina malèfica lligada als peus. Un calvari que, si més no un parell de cops per temporada, acceptava amb resignació quan havia d'accedir de mala gana a acompanyar la Liisa a patinar o esquiar. Haig de reconèixer que les seves riallades

infantils quan m'entrebancava amb els esquís o la seva mirada tendra quan aconseguia, agafant-me de la mà, que creuéssim patinant un meravellós llac gelat sota el sol somort compensaven amb escreix els moments més còmics i anguniosos.

En tot cas, jo prefereixo la tardor, encara que sigui l'estació que la majoria de lapons detesten. No suporten comprovar com dia a dia va minvant la durada del dia sense que encara estigui tot nevat. Quan finalment arriba la neu, la coberta blanca reflecteix l'escassa llum de l'hivern i els lapons se senten al paradís envoltats per aquesta mitja claror fantasmagòrica. Però jo estic acostumat a veure la tardor de forma totalment contrària. Per a mi representa la perfecció d'un ambient que encara conserva la llum i la calidesa de l'estiu, en què el paisatge es tenyeix de mil colors: el vermell dels freixes, el groc dels bedolls, els ocres dels verns i els roures esquitxen el mantell verd de les pinedes i avetoses.

A la tardor és també quan Rovaniemi es veu envaïda per fires i mercats on la venda dels gustosos fruits del bosc —mores, gerds, nabius, groselles i tantes altres baies desconegudes per a mi fins llavors— són l'excusa ideal per omplir els carrers de paradetes de menjar i beure, i de terrasses a rebentar de finesos disposats a esprémer fins a la darrera gota el bon temps. Salsitxes, hamburgueses i fins i tot paelles, regades amb vi blanc o cervesa. Perquè si alguna cosa no té la cultura fina és una gastronomia excelsa, més enllà de quatre plats de ren i salmó, a preus desorbitats.

De tot això, lògicament, no en sabia res abans d'anar-hi a viure. L'oportunitat de traslladar-me a Finlàndia va ser sobtada i inesperada, com caiguda del cel en el moment que més necessitava marxar de Barcelona i deixar-ho tot enrere. El meu món s'havia esfondrat, personalment i laboralment, però era tan gran el meu naufragi que no era capaç de fer una passa en cap direcció.

La nit de la revetlla de Sant Joan em vaig deixar caure, en l'estat de borratxera lamentable que m'acompanyava sovint, a casa de no recordar qui. Allà, un antic company de la carrera d'arquitectura em va parlar d'un portal web amb multitud d'ofertes de feina del nostre ram per tot Europa. Quan vaig tornar a casa aquella matinada, amb l'eufòria

de l'alcohol, vaig entrar al web, una mica borrós i bellugadís, i em va cridar l'atenció una plaça de professor de paisatge en el Grau en Turisme Sostenible que convocava l'Institut de Turisme Multidimensional de la Universitat de Lapònia —aquest era exactament el nom—, amb seu a Rovaniemi, Finlàndia. Abans de pensar si podia tenir algun sentit per a la meua carrera i la meua vida, ja hi havia enviat el currículum mediocre, convençut que ni tan sols rebria un acusament de recepció.

Però, és clar, allò era Finlàndia. A començaments de juliol va arribar la resposta de la Universitat, en què m'explicaven que el meu perfil, que combinava acadèmia i empresa, encaixava en allò que buscaven. Per tant, havia passat una primera preselecció. Tres videoconferències i dues trameses de documentació més tard em van comunicar que havia guanyat el concurs i la plaça d'interí era meua.

El dia 30 d'agost vaig aterrar a Rovaniemi i vaig passar la nit en un hotel duent tota la meua vida dins dues maletes. L'endemà vaig signar la paperassa i una setmana més tard s'iniciava el curs acadèmic. Després de passar uns dies en una habitació de la residència de la universitat, vaig trobar un petit apartament a un preu assequible al tauler d'anuncis de la cafeteria de la facultat. Només tenia una habitació, una cuina-menjador i un bany. Això sí, no hi faltava la sauna.

No tinc una claustrofòbia especial i m'agrada la calor. Però la combinació dins una sauna em resulta insuportable. Abans de volar a Finlàndia ho havia intentat, sense èxit, un parell de cops després de fer esport i l'experiència havia estat força desagradable. La nit que vaig passar a l'hotel el dia que vaig arribar a Rovaniemi, entre els nervis i les ganes d'adaptar-me de seguida, vaig decidir anar a fer una sauna abans de sopar. L'establiment era gairebé buit, però cinc minuts després de mi va entrar un altre home, va saludar i de seguida va buscar la conversa:

—*Where are you from?*

No cal dir que es veia de lluny que jo no era finlandès i aquesta frase va permetre al tècnic informàtic de Hèlsinki —em va resumir la seva vida en dos minuts— acostar-se'm i xerrar pels colzes fins que la suor cabalosa em va permetre justificar la meua fugida. De debò que la nuesa no m'incomodava i l'home era ben agradable. Però tot plegat em superava. De seguida vaig saber que als països

bàltics la sauna és un espai de relació, de confidències, de resolució de conflictes. Els amics s'expliquen els detalls de la vida en parella, els companys de feina aclareixen els malentesos i els pares i fills hi troben la intimitat per confessar-se i estrènyer els llaços intergeneracionals. Tant de bo tinguéssim un àmbit de quietud i entesa com aquest en la nostra cultura mediterrània, cridanera i exaltada. Però, després de tants anys, continuo sense trobar la gràcia a la sauna.

La que hi havia a l'apartament la vaig convertir en biblioteca. Vaig desconnectar el mecanisme d'escalfament, per evitar un incendi accidental, i vaig muntar-hi prestatgeries per col·locar-hi els llibres que anaven enriquint el meu fons bibliogràfic. L'aïllament de les parets de fusta oferia un silenci absolut per a la lectura, de vegades fins i tot inquietant, que m'obligava a deixar la porta entreoberta. Els companys de la universitat que venien a casa de tant en tant es van sorprendre de la meva iniciativa i van riure sorollosament mentre em tustaven l'espatlla i feien comentaris entre ells en finès. Entre tots la vam batejar com la *Hot Library*.

Vaig afegir-hi una diana de dards. Una altra de les meves addicions. Malgrat tots els meus defectes físics i mentals, tinc molt bona punteria. Herència familiar per part de pare. Des de ben petit soc capaç de clavar una pedra, un balí o una fletxa al bell mig del meu objectiu. Sempre sense cap finalitat de fer mal a ningú, afortunadament. Però haig de reconèixer que durant la infantesa vaig aprofitar la meva perícia tirant rocs per compensar un cos baixet i escarransit, que s'hauria pogut convertir d'altra manera en l'ase dels cops.

Donada la impossibilitat material i legal de muntar una galeria de tir en un pis, que és allò que realment m'hauria agradat, la diana de dards m'ha acompanyat sempre allà on he anat. Enganxa com una droga. M'hi puc passar hores fins que em fa mal l'espatlla. Ho té tot. La incertesa de la trajectòria, el premi de l'encert, el soroll dens i rodó del dard en clavar-se. Un so que dins la no-sauna s'esmoreïa entre les parets de fusta amb una suavitat vellutada que em produïa un benestar únic.

A la Liisa li encantava aquest racó. Quan arribava a casa, els divendres a la nit, destapàvem una ampolla de vi, preparàvem uns entrepans i sèiem sobre els coixins a xerrar. S'havia convertit en el nostre

espai de confiança, la raó de ser d'una sauna, però a temperatura ambient. A la Hot Library vaig explicar-li aspectes de la meua vida dels quals jo mateix desconeixia l'origen, els matisos, les conseqüències, perquè mai hi havia reflexionat amb profunditat i encara menys ho havia verbalitzat. En els vespres de confidències, ella es fonia en la fusta i em deixava parlar, adaptant el seu somriure lluminós al context de cada passatge. Puntuava els meus monòlegs amb les paraules precises i imprescindibles. Quan intuïa que jo ja havia acabat, prenia el relleu i tancava el cercle de la nostra intimitat. Amb naturalitat, com només ho ha sabut fer ella. La Liisa.

Mai no m'he sentit tan protegit dels meus neguits i angoixes. Els companys de la universitat m'han acollit durant dotze anys a Finlàndia amb una amabilitat i cordialitat absolutes, dintre dels paràmetres de les societats nòrdiques, és clar. Igual que el veïnat del bloc d'apartaments i totes les persones amb qui m'he relacionat. De fet, per ser honest, hauria de dir que Rovaniemi m'ha acceptat amb la freda hospitalitat que jo buscava. De ben segur que bona part de la gent que he conegut no hauria tingut cap problema a obrir-se'm molt més del que ho ha fet. Perquè en realitat era jo qui posava les normes i les distàncies. Feia el cafè cada dia amb els col·legues a la sala de professors de la universitat, prenia l'entrepà de dinar amb ells al parc quan el temps ho permetia, assistia de tant en tant als sopars i de vegades els convidava a casa, igual com acceptava les seves invitacions, per no semblar un inadaptat. Però res més.

Si algun científic prou avorrit m'hagués observat durant tots aquests anys, només hauria pogut detectar l'existència de vitalitat per la meua activitat física —a banda dels caps de setmana passats amb la Liisa. Això és el que m'ha mantingut en un estat raonablement humà al llarg de la meua vida, que m'ha permès no semblar un zombi, i passar així desapercebut entre la gent, la meua màxima aspiració. Aquell infant que podia estar-se tota la tarda enfilant-se dalt dels garrofers, o corrent darrere d'una pilota, d'adult va canalitzar el seu desfici, la seva incapacitat d'estar-se quiet, cap a l'esport i l'activitat física en general. Més enllà de l'entorn idíl·lic de Rovaniemi, la ciutat ofereix uns equipaments esportius interiors per als mesos d'hivern que semblen fets a mida per a una persona com jo.

L'esgotament físic i mental està garantit a la piscina olímpica. Anada, gir, tornada, gir, anada, gir..., com els ossos polars que hi havia al zoo de Barcelona quan era petit. O bé sèries interminables a les màquines del gimnàs. Vint abdominals alts, vint de baixos, vint creuats a cada banda, trenta dorsals... Anar comptant, disset, divuit, dinou, vint i canvi, mentre el cansament es va acumulant a la panxa, a l'esquena, a les cames i als braços. Al gimnàs també vaig descobrir el ioga, que abans no m'havia cridat mai l'atenció i que, per a sorpresa meva, era una de les poques coses que aconseguia mantenir-me en un mateix lloc sense que m'agafés l'angoixa. Una sala amb poca il·luminació i un silenci trencat només per la veu hipnòtica de la professora, que feia la classe en anglès. Com dins una bombolla, escoltava la meua respiració i em deixava guiar per una rutina invariable que eliminava qualsevol intent de pensar. Un, dos, tres, quatre, cinc respiracions en una posició i passem a la següent. Un, dos, tres, quatre, cinc i una altra. Tot estipulat i previsible, sense haver de planificar res, simplement deixar-se dur. Òbviament la professora no va aconseguir que el meu cos s'acostés ni una mica a cap posició d'equilibri —l'arbre, el falcó, l'arquer..., el més semblant que vaig fer va ser un xampinyó—, però era un tema que tenia prou superat.

I durant els pocs mesos de veritable estiu, el plaer de gaudir dels dies literalment interminables, perdent-me a peu, o en bicicleta, per boscos i prats, resseguint rius i llacs, en horitzons infinits on la immensitat de les visuals i la manca de presència humana et permetia arribar a deixar la ment en blanc. Què més podia demanar? Una feina que m'agradava, un paisatge ideal i un fred ambiental i social que em permetia congelar la vida i evitar que anés a pitjor. Com el cos d'un d'aquests malalts terminals que decideixen criogenitzar-se a l'espera que la ciència descobreixi en el futur el remei per al seu mal. Estil Walt Disney, vaja.

I la meua medecina, el tractament homeopàtic, era la Liisa. M'aportava delicadesa, comprensió, tranquil·litat i estima en la dosi necessària per mantenir tot l'equilibri. Aparentment. Perquè l'ansietat, aquell animal que fa niu a la boca de l'estómac, no havia desaparegut. Només estava endormiscada. I podia tornar-se a desvetllar en qualsevol moment. Amb una simple trucada de telèfon, per exemple.